

ЗАКРІПЛЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ТЗН (ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ)

*Майя Павленко
Київ*

У статті розглянуті основні підходи до визначення поняття “пізнавальний інтерес” та обґрунтовується необхідність використання сучасних технічних засобів навчання(мультимедійних засобів) у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, старший дошкільник, ТЗН, мультимедійні засоби, інтерактивна дошка.

На часі –виховання незалежної, вільної людини, яка б володіла загальнолюдськими цінностями, була здатною до самостійного вибору життєвого шляху. Особливе місце відводиться її індивідуальному зростанню і, зокрема, пізнавальному розвитку, що потребує принципово нових досліджень, у центрі яких - особистість з власними потребами та інтересами. Дошкільні працівники покликані першими виконувати соціальні замовлення суспільства, створивши умови для цілісного розвитку дитини, становлення її особистості, формування творчої індивідуальності, розвиненої на рівні сучасних вимог освіти: Державній національній програмі "Освіта. Україна XXI ст." (1993 р.).

Основним напрямком роботи дошкільних навчальних закладів, згідно Концепції, визначається всебічний гармонійний розвиток особистості дитини. А одним з найважливіших завдань педагогічного процесу є своєчасне використання сензитивних періодів дошкільного дитинства для закладання основи, перспективного розвитку дошкільника і підготовки дитини до наступного навчання в школі, подальшого життя, творчої і трудової діяльності. Ці два завдання тісно пов'язані між собою. Ці завдання розв'язують працівники дошкільних навчальних закладів, створюючи умови для самореалізації особистості дитини, формуючи у неї вміння пізнавати навколишній предметний

світ, себе, інших людей і практично застосовувати набуті знання. Джерелом людських інтересів є довкілля (явища, середовище). Інтерес може виявлятися через ставлення до певних об'єктів і явищ, з якими людина перебуває у взаємозв'язку і взаємодії; будь-який реальний зв'язок і залежність між нею та життєвими явищами супроводжується певними ціннісними оцінками. Саме природа створює умови для всебічного гармонійного розвитку особистості дитини, розвитку її творчості. Недарма у Концепції природа рідного краю названа одним із засобів національного виховання.

Саме тому інтерес можна розглядати як ціннісне ставлення до об'єктів і явищ довкілля: подій, процесів, предметів, тощо, які мають певне значення для існування та життєдіяльності особи.

Як показують дослідження, оволодіння систематизованими знаннями - це здатність встановлювати об'єктивні зв'язки між предметами і явищами навколишнього світу, серед яких провідними є причинно-наслідкові зв'язки. Саме встановлення таких зв'язків характеризує рівень дитячого мислення, а дошкільникам, якщо вони розуміють завдання і можуть спиратись на простеження яскравих проявів залежності, доступна здатність до елементарних логічних суджень.

Дослідження науковців показали, що без спеціально спрямованого розвитку та закріплення пізнавальних інтересів дітей з раннього віку ці інтереси згасають. А саме кінець дошкільного дитинства є сензитивним для розвитку пізнавальних інтересів, дізнаватись про щось нове для задоволення інтелектуальних потреб, стимулювання бажання і вміння вчитись.

Пізнавальні потреби, що виявляються в інтересі, спонукають особистість відшукати способи і засоби для їх задоволення, стимулюють пізнавальну активність у здобутті знань, сприяють розширенню світогляду (Г.С. Костюк, С.Л. Рубінштейн). Інтереси розвиваються й поглиблюються відповідно до вікових можливостей пізнання навколишньої дійсності (Г.О. Люблінська, М.М. Марусинець, Г. І. Щукіна).

Сучасна дидактика ґрунтується на активізації діяльності дітей. Автори Н.М. Бібік, О.І. Киричук, О.Я. Савченко та ін. зазначають, що важливим є вплив пізнавального інтересу на результативність навчання в початкових класах.

Проаналізовані дослідження були виконані на матеріалах традиційної системи роботи - різних видах спеціальних колективних занять з дітьми.

Але у наш стрімкий час ми спостерігаємо збільшення інформаційного потоку, що впливає на інтенсивність розумової діяльності. Комуникативні технології (радіо, телебачення, комп'ютер, мобільні телефони тощо), із якими дитина стикається у домашніх умовах із перших днів свого життя, формують нове покоління. Сучасні діти швидше і легше освоюють техніку, ніж їх батьки.

На жаль поза увагою залишається питання розвитку пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з природою за допомогою ТЗН (інтерактивної дошки). Воно набуває вагомості у зв'язку з вимогами сьогодення, новими підходами до розвитку і виховання дітей: індивідуалізації, гуманізації, диференціації, комп'ютеризації навчально-виховного процесу та екологічного спрямування роботи дошкільних навчальних закладів. Адже в сучасному урбанізованому суспільстві, як показує практика, дошкільники не мають можливості такого спілкування з природою як раніше. Тому зараз існує необхідність розвитку та закріплення пізнавальних інтересів дітей, які виникли в процесі ознайомлення їх з природою за допомогою ТЗН. Вони, як показала практика, істотно підвищують ефективність засвоєння дітьми нових знань.

Удосконалення матеріально-технічної бази дошкільних навчальних закладів - одна з головних умов підвищення рівня навчально-виховного процесу. На сучасному етапі розвитку суспільства обсяг та складність інформаційних потоків з кожним роком збільшується. Тому традиційна система навчання у дошкільних навчальних закладах потребує постійного удосконалення на основі сучасних досягнень науки та техніки, що пов'язано з поліпшенням методики організації та проведення навчального процесу.

Важливим напрямом інтенсифікації навчально-пізнавального процесу є використання технічних засобів навчання (ТЗН), в тому числі комп'ютерної техніки. Використання технічних засобів навчання надає навчально-методичній роботі з дошкільниками більш насичений, творчий динамічний характер. В наш час ТЗН стали майже невід'ємною частиною занять, повсякденної роботи з дітьми. Так робота з ними для дошкільників - це джерело нових знань, і засіб для закріплення пізнавальних інтересів. Під час використання технічних засобів у процесі навчання забезпечується спільна діяльність різних аналізаторів. Інформація в мозок надходить по різних каналах, тому ефективність навчання істотно підвищується.

Класифікувати технічні засоби навчання складно через різноманітність їх складу, функціональних можливостей, способів подання інформації. У науці відсутня єдина класифікація засобів навчання, тому різні педагоги пропонують свої варіанти [2;3;4;5;6;7.]. Проведений аналіз авторських класифікацій ТЗН дозволяє нам виявити такі групи об'єктів, які найбільш оптимальні для організації навчального процесу: візуальні, аудіальні, аудіовізуальні. Ці групи ТЗН, у свою чергу, можна розділити на знаково-графічні, демонстраційні, лабораторні, мультимедійні.

Вже у 80-ті роки ХХ ст. стали створюватися дисплейні класи, збільшилася кількість і якість педагогічних програмних засобів, з'явилися системи інтерактивного відео задля освітніх цілей. У 90-ті роки в освітніх установах використовується мультимедійна апаратура й створюється VRML – мова моделювання віртуальної реальності.

Мультимедіа розуміється як сучасна комп'ютерна технологія, що дозволяє об'єднати в комп'ютерній системі відео зображення, графічні зображення й анімацію, текст, звук,. Для проведення занять з використанням мультимедіа-презентацій необхідні екран і мультимедійний проектор, підключений до комп'ютера.

Комп'ютер часто виступає в ролі наочного посібника. Однак щодо традиційних наочних посібників у вигляді таблиць, плакатів, моделей і т.д.

комп'ютер відрізняється своєю універсальністю, спектр його можливостей у цій галузі важко переоцінити:

- можливість створення яскравих слайдів і серії слайдів, легко змінюють один одного з можливістю оперативного їх редагування;
- можливість відтворення відео-та аудіо-матеріалів;
- використання різноманітних мультиплікаційних ефектів;
- створення інтерактивних наочних посібників.

Це лише невеликий список використання мультимедійних технологій, призначених для демонстрацій. [1]

Використання віртуальної реальності (інтегративної технології утворення, за допомогою сукупності програмних засобів і різноманітних технічних пристроїв, ілюзії реальності того, що відбувається в комп'ютерному середовищі й активній участі в ній користувача) у педагогічному процесі породжує ефект присутності, а це робить можливим зміни всієї системи навчання й виховання. Виникає можливість передавати багато інформаційних матеріалів тому, кого навчають, через його безпосереднє зіткнення з досліджуваними об'єктами і явищами, моделювати виховні ситуації, у яких вихованцеві треба буде приймати якісь рішення та діяти відповідно до обставин [6, 11].

За даними ЮНЕСКО - коли людина слухає, вона запам'ятовує 15% вербальної інформації, коли дивиться - 25% зорової інформації, коли бачить і слухає - 65% отриманої інформації. Отже, необхідність застосування ТЗН, котрі в якості аудіовізуальних засобів можуть впливати на різні органи чуття, безсумнівна. ТЗН дозволяють вийти за рамки звичайного заняття; зробити видимим те, що неможливо побачити неозброєним оком, імітувати будь-які ситуації, що особливо важливо для засвоєння дошкільниками знань про природу, закріплення спостережень в живій природі. Застосування ТЗН створює проблемні ситуації й організує пошукову діяльність старших дошкільників, підсилює емоційність навчання, формує пізнавальні інтереси, індивідуалізує навчальний процес. Але, на нашу думку, технічні засоби навчання підвищують

ефективність і продуктивність навчально-виховного процесу тільки в тому випадку, якщо вони методично грамотно застосовуються, тобто вчитель, вихователь добре собі уявляють і розуміють психологічні основи їхнього застосування [6;7]. Неправильне використання ТЗН виникає, насамперед, через незнання або зневагу психологічних особливостей їхнього застосування. Такі автори як Г.М. Коджаспірова та К.В. Петров виділяють типові педагогічні помилки, що знижують ефективність застосування ТЗН:

- а) недостатня методична підготовленість педагога;
- б) неправильне визначення дидактичної ролі й місця аудіовізуальних засобів на заняттях, невідповідність їх виразних можливостей дидактичної значимості;
- в) безплановість, випадковість їх застосування;
- г) перевантаженість заняття демонстрацією (прослуховуванням), перетворення його в зорово-звукову, літературно-музичну композицію. На такому занятті, по суті, відсутня навчально-виховна робота, порушуються елементарні дидактичні вимоги, переважає пасивне сприйняття навчальної інформації дошкільниками.[6].

Психофізіологічні особливості дошкільників (швидка стомлюваність, недостатня довільна увага, підвищена збудливість) визначають високі вимоги до організації занять із використанням ТЗН. Необхідно враховувати, що великий обсяг інформації і її емоційна забарвленість збільшують напругу, прискорюють темп роботи (діти практично не відволікаються), у результаті зростає навантаження на зоровий і слуховий аналізатори. Тому не слід зловживати використанням ТЗН, необхідно чергувати різні методи й прийоми роботи. Для збереження у дошкільників високого рівня уваги й працездатності треба правильно визначати тривалість перегляду або прослуховування. Так, час перегляду діафільмів і діапозитивів не повинен перевищувати 15 хв, кінофільмів і телепередач - 15 -20 хв, прослуховування радіо- і звукозаписів -12 -15 хв.

Отже, для активізації пізнавальної діяльності дошкільників вихователь має підібрати відповідні мультимедійні засоби, визначити час

демонстрування їх, підібрати інші засоби унаочнення, продумати різноманітні методи використання їх.

Використання мультимедійних засобів на заняттях дає змогу відновити в пам'яті знання, набуті протягом деякого часу, закріпити і поглибити їх, розвинути абстрактне мислення. Уміле використання на заняттях інтерактивної дошки в поєднанні з іншими видами унаочнення дає змогу значно підвищити якість занять, активізувати розумову діяльність дошкільників, закріплює їх пізнавальні інтереси.

Таким чином, технічні засоби навчання не об'єкти вивчення дошкільника (та й учня початкових класів), а помічники у пізнанні навколишнього світу.

Використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання мають такі позитивні аспекти: емоційний, виховний, психологічний, дидактичний, інформаційно-демонстративний. Однак за будь-якого ступеня технізації навчального процесу провідна й вирішальна роль належить педагогові, а ТЗН, навіть у найсучасніших варіантах, завжди будуть лише його помічником.

Література

1. Алексюк А.М. Взаємодія форм організації і методів навчання // Рад. школа. - 1983. - № 7. - С. 8-15.
2. Балаєва Н.І. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках у початкових класах // Педагогіка і психологія. - 2004. - №278. - С. 8-10.
3. Белкин Е. Л. Технические средства обучения /Е. Л. Белкин, В. В. Карпов, П. И. Харанаш. — Ярославль. 1977. - 111 с.

4. Бондаренко Е.А.. Технические средств обучения в современной школе : пособие для учителя и директора школы / Е. А. Бондарено, А. А Журим, И. А. Милютин; под ред. А. А. Журин. - М: ЮНВЕС 2004. - 104 с.
5. Вахтеров В.П. Избранные педагогические сочинения. — М.: “Педагогика”, 1987.
6. Егорова Ю. Н. Мультимедиа как средство повышения эффективности обучения в общеобразовательной школе.-Чебоксары. 2000.- 18 с.
7. Коджаспирова Г.М., Петров К.В. Технические средства обучения и методика их использования. Учебное пособие для студентов высших заведений. — М.: “Академия”, 2001.
8. Матеріали I Міжнародної Інтернет-конференції „Нові виміри сучасного світу" Том 2. - Мелітополь, 2005. - 98-101 с.
9. Мархель И. И. Комплексный подход к использованию технических средств обучения: учеб.-метод пособие / И, И, Мархель. Ю. О. Овакимян. - М.: Высш. шк.,1987.-175 с.
10. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2000. – Вип. 27.; Вип. 28.
11. Полат, Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования/Е.С. Полат. – М: Издательский центр «Академия». – 1999. – с.224

В статье рассмотрены основные подходы к определению понятия "познавательный интерес" и обосновывается необходимость использования современных технических средств обучения, использование мультимедийных средств в работе с детьми старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: познавательный интерес, старший дошкольник, ТСО, мультимедийные средства, интерактивная доска.